

особисту недоторканність, а саме: позбавлення свободи лише за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні адміністративного правопорушення; законність затримання; необхідність роз'яснення кожному затриманому про причини такого заходу зрозумілою для нього мовою; право особи на оскарження до суду законності свого затримання.

1. Загальна декларація прав людини, прийнята та проголошена у резолюції 217 А(III) Генеральної Асамблеї: від 10.12.1948 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

2. Конвенція про захист прав і основних свобод людини : прийнята 04.11.1950 р. і ратифікована Законом України від 17.07.1997 р. № 475/97-ВР. *Офіційний вісник України*. 1998. від 23.08.2006 № 13; № 32. С. 270.

3. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

4. Звід принципів захисту всіх осіб, що піддаються затриманню чи ув'язненню в якій би то не було формі : резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 09.12.1988 р. № 43/173. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_206.

5. Інструкція про порядок тримання затриманих осіб в органах (підрозділах) охорони державного кордону: затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України № 352 від 30 березня 2015 року. *Офіційний вісник України*. 2015. № 39. Ст. 1172.

6. Позбавлення волі іноземців згідно з нормами законодавства про іноземних громадян: витяг з Сьомої Загальної доповіді СРТ/Inf(97)10-part. URL : <https://rm.coe.int/16806ce90d>.

Роман КАРПЕНКО

старший викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін,
кандидат юридичних наук,

Анастасія ЗИБНА

студентка 4 курсу ННІ права
та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
(м. Дніпро, Україна)

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ ШЛЮБНОГО ДОГОВОРУ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Предметом правового регулювання сімейного права є суспільні відносини, що виникають між особами, які перебувають у шлюбі, членами родини тощо. Родинні зв'язки ґрунтуються не лише на духовному спілкуванні, а й на певній матеріальній основі. Безсумнівним залишається той факт, що для того, аби сім'я могла виконувати свої різноманітні функції в суспільстві, необхідно мати достатні матеріальні блага, адже будь-який

аспект сімейного життя вимагає відповідних витрат. Таким чином, між подружжям існують не тільки особисті відносини, а й майнові, щодо утримання, користування та розпорядження майном, отримані як до, так і під час іх подружнього життя.

Науковець Є.Фурса зазначає, що шлюбний договір – це певна особлива двостороння угода, яка має специфічний матеріальний зміст.

На нашу думку, шлюбний договір – це договір, укладений в письмовій формі та посвідчений нотаріусом, особливою ознакою якого є регулювання майнових прав та обов'язків у відносинах між особами, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, а також між подружжям.

Домовленості стосовно майна майбутнього подружжя не є новелою, адже мали місце ще в руському праві. У той час сімейні відносини регулювалися звичаєвим правом, тобто такими правилами поведінки, які сформувалися внаслідок їх реального застосування протягом тривалого проміжку часу. Про це свідчать джерела «народного права», тобто чинні на той час юридичні звичаї [7, с 38].

Починаючи з XVII століття, в основі укладення шлюбу стояв договір, який був письмовий за своєю формою, та фіксувався за допомогою відповідних документів, які мали назву шлюбні листи. Даний договір мав назву зговор або змовини, та за нормами звичаєвого права укладався між двома сторонами: батьками і родичами молодих. Укладання шлюбного договору за тих часів переслідувало певну мету, а саме – отримання майна для нової сім'ї з різними режимами користування та володіння. Хоч молоді і брали участь в укладенні договору, проте роль батьків була домінуючою, тому що в договорі розглядалося майно, що належало безпосередньо батькам [5, с. 620].

У роки незалежності Україні розвиток інституту шлюбного договору характеризувався прийняттям постанови Кабінету Міністрів України від 16 червня 1993 року № 457, якою було затверджено «Порядок укладання шлюбного контракту». Проте положення даної постанови суперечили нормам на той час чинного Кодексу про шлюб та сім'ю, згідно з яким дозволялось договірне регулювання тільки майнових відносин подружжя. Проте після прийняття Сімейного кодексу України у 2002 році ця колізія була усунена. Відповідно до ст. 93 Сімейного кодексу України від 10.01.2002 № 2947-III, можна визначити особливості змісту шлюбного договору, а саме: шлюбним договором регулюються майнові відносини між подружжям, визначаються їхні майнові права та обов'язки; можуть бути визначені майнові права та обов'язки подружжя як батьків; шлюбний договір не регулює особисті відносини подружжя, а також особисті відносини між ними та дітьми; шлюбний договір не може зменшувати обсягу прав дитини, які встановлені Сімейним Кодексом, а також ставити одного з подружжя у надзвичайно не вигідне матеріальне становище; не може передаватися у власність одному з подружжя нерухоме майно та інше майно, право на яке

підлягає державній реєстрації [6].

Також законодавець визначає форму шлюбного договору. Відповідно до ст. 94 СК України шлюбний договір укладається обов'язково у письмовій формі й посвідчується нотаріусом. На нотаріуса покладений обов'язок сприяти громадянам у здійсненні їхніх прав та захисті законних інтересів, роз'яснювати права і обов'язки, попереджати про наслідки вчинюваних нотаріальних дій для того, щоб юридична необізнаність не могла бути використана їм на шкоду (ст. 5 Закону України «Про нотаріат») [3].

При посвідченні шлюбного договору нотаріус зобов'язаний роз'яснити сторонам зміст та значення шлюбного договору, зокрема наслідки включення до його змісту тих чи інших умов, а також перевірити чи відповідає зміст цього договору вимогам закону та реальні наміри сторін.

Необхідно зазначити, що характерною ознакою, яка відрізняє шлюбний договір від будь-якого іншого договору є тривалість його дії. Це може призвести до необхідності зміни умов шлюбного договору. СК України закріпив єдине правило стосовно зазначеної тези. А саме, відповідно до ч. 1 ст. 100 СК зміна шлюбного договору лише однієї зі сторін не допускається. Проте, якщо на таку зміну дають свою згоду обидві сторони, то це стає можливим. У ч. 2 ст. 100 СК зазначено, що шлюбний договір може бути змінено подружжям. І в зв'язку з тим, що шлюбний договір обов'язково підлягає нотаріальному посвідченню, то і всі внесені в нього зміни також мають бути посвідчені нотаріально. Також законодавець передбачає можливість зміни умов договору за рішенням суду згідно зі ч. 3 ст. 100 СК [6].

Проте є особи, які виступають проти укладення шлюбного договору. На їхню думку: укладення шлюбного договору є першим кроком, який призведе до розлучення; шлюбним договором не передбачено регулювання особистих немайнових відносин членів подружжя, тому почуття укладений договір врятувати не зможе; навіть ті положення, що були завірені нотаріусом, можна в будь-який час оскаржити в суді; шлюбний договір укладають лише заможні люди, для людей середнього достатку він не потрібен та недоступний; суд не завжди бере до уваги шлюбний договір та його основні положення; положення шлюбного договору не встановлюють з ким залишаться діти у випадку розлучення і скільки аліментів потрібно буде платити, адже це встановлює саме суд; до осіб, які порушують умови договору, не передбачено застосування жодних санкцій; шлюбний договір є нічим іншим, як образою гідності та чистоти кохання; укладення шлюбного договору досить дороговартісна послуга, яка також потребує часу для оформлення.

Обидві ідеї мають право на існування, однак шлюбний договір поки не може вирішити всі проблеми подружжя, тому що в тій чи іншій ситуації завжди будуть виникати спірні проблеми в конкретній сім'ї. Якщо між членами подружжя немає гармонії, взаєморозуміння, спільних інтересів, ба навіть, вони розходяться в принципових переконаннях, то їх врегульовані

господарські відносини не допоможуть зберегти сім'ю, вони можуть лише на деякий час зменшити гостроту незадоволення один одним.

Українці зазвичай не підписують шлюбні договори, тому що спочатку у нас не було цієї традиції, все завжди будувалося на довірі. Якщо розглядати з психологічної точки зору, то шлюбний договір – це щось дуже прагматичне для наших пар, ганебне, адже в нашій країні все ж побудовано на почуттях та емоціях. Взяти для порівняння американців чи європейців, то для них шлюбний договір виступає гарантією стабільності та підстраховкою, в той самий час для українців гарантією стабільності є слова та усні обіцянки.

Отже, варто підсумувати, що інститут шлюбного договору стає все більш актуальною темою сьогодення, оскільки він вирішує ряд особисто-майнових відносин між подружжям. Проте попри таку позитивну динаміку, шлюбні договори все ж досі залишаються мало застосовуваними в Україні і на практиці, в основному, використовуються не для регулювання спільного проживання та користування майном, а лише у разі розірвання шлюбних відносин між членами подружжя.

1. Гриняк А. Окремі аспекти укладення шлюбного договору за цивільним та сімейним законодавством України. *РОЗДІЛ III. Актуальні проблеми цивілістики. 2(4). Історико-правовий часопис. 2014. С. 59–64.*

2. Жилінкова І. Зміст шлюбного договору: проблеми законодавства та практики його застосування. *Нотаріат для вас. 2010. № 9. С. 23–30.*

3. Закон України Про нотаріат. *Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 39, ст.383).*

4. Кобзева Т.А., Горбатко Ю.О. Шлюбний договір як спосіб уникнення розлучень. *Порівняльно-аналітичне право. 2015. № 1. С. 69–71.*

5. Маланчук Т.В., Дегтяр Р.О. Інститут шлюбного договору в Україні: перспективи удосконалення та зарубіжний досвід правового. *Молодий вчений. № 5 (57), 2018 р. С. 620–623.*

6. Сімейний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 21–22, ст.135.*

7. Тімуш І.С. Розвиток інституту шлюбного договору в правовій системі України. *Бюлетень Міністерства юстиції України. 2013. № 4. С. 37–43.*

8. Уляненко О. О. Шлюбний договір у сімейному праві України дис. канд. юрид. наук: К., 2003. 129 с.

9. Цивільний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 40–44, ст.356.*